

Materiály TK: Ordinance

Milé sestry a bratři ve sborech BJB,

Prvním uceleným tématem, kterému se věnovala teologická komise BJB po svém zvolení (v roce 2012), byla problematika ordinace. Toto téma jsme si sami vybrali po úvodních setkáních, ve kterých jsme především hledali, jak by mohla a měla práce komise vypadat. Vyšli jsme z předpokladu, že ordinací praxe je na jednu stranu pevnou součástí řádů BJB, zároveň ale mnohé sbory na tuto praxi nereflktují a mnoho kazatelů vykonává po mnoho let svou službu v místním sboru bez ordinace. Mimo jiných důvodů je patrně příčinou tohoto rozporu také nejasná teologie ordinace. Tento předpoklad se nám potvrdil také při rozhovoru, který jsme o ordinaci dvakrát vedli při kurzech kazatelů. Věříme, že ujasnění některých rozporuplných otázek by mohlo přispět k odpovědnějšímu přemýšlení na sborech a následně také k nalezení adekvátnější a obecněji přijatelné podoby pověřování kazatelů (případně jiných služebníků) v rámci BJB.

Téma ordinace jsme rozdělili do čtyř samostatných kapitol. První z nich zkoumá možné souvislosti starozákonních textů s ordinací praxí a otázku jejich relevance pro dnešní život církve. Autorem této kapitoly je bratr kazatel Nicolae Lica. Bratr kazatel Jáchym Gondáš si podobné otázky kladl nad textem Nového zákona a nad teologickou tradicí do období reformace. Bratr kazatel Blahoslav Fajmon se ve své kapitole věnuje otázce ordinace z perspektivy současné baptistické praxe ve světě. Sestra Lydie Kucová pak připravila kapitolu, která shrnuje vývoj ordinací praxe v historii českého baptistického hnutí.

Závěrem tohoto materiálu není konkrétní doporučení teologické komise, ale spíše formulování otázek, které vzešly z rozhovoru kazatelů na kazatelském kurzu 2013 a kterým by sbory měly věnovat pozornost. Předpokládáme, že důkladný rozhovor o této otázce, který se povede v místních sborech, povede také k podání návrhů pro SD, které by umožnily najít adekvátní formu pověřování k službě.

Ordinance v kontextu SZ, její kořeny a paralely.

Nick Lica, kazatel BJB

Baptisté se v dějinách vždy obraceli k Písmu, aby našli odpovědi na své otázky týkající se života víry a praxe služby. Jako baptisté i dnes nemůžeme jinak, než obracet se k Písmu, když chceme znovu formulovat svá přesvědčení, nebo hledáme odpověď na různé teologické otázky, případně chceme poznat biblický základ, na kterém jsou postavené některé přijaté tradice a zvyky.

Ordinance patří právě mezi ta témata, na která dnes baptisté nahlíží různě a právě z tohoto důvodu si vyžadují a zaslouží naše zkoumání. Hned na úvod bych chtěl říci, že jsem slova jako „ordinace, ordinovat“ v našich českých překladech nenašel. Právě proto stojí za to si položit o to víc otázek typu: Odkud se vzala ordinace? Najdeme ve Starém zákoně nějaké kořeny, paralely a podklady pro ordinaci dnes?

V této skromné a krátké práci dávám záměrně přednost slovům „oddělení, pověření, posvěcení, vysvěcení ke službě nebo uvádění v úřad“ místo ordinace. Zdá se mi že, když o tom mluvíme jen v kontextu Starého zákona, právě tato slova jsou nejpřijatelnější pro naše studium. Vlastně jsou to i slova, která Bible používá a předkládá ve Starém zákoně k tomu tématu.

Kněžský úřad

Jelikož se ordinace týká duchovních, pochopitelně musíme začít u nich. První zmínka o knězi, který sloužil Bohu, je v Genesis 14:18-20. Byl to kněz Melchisedek. O jeho uvedení do úřadu však nevíme nic. Je to výjimečný kněz v Bibli. Tak můžeme říct, že kněžství jako takové existovalo dávno před tím, než bylo ustanovené po vyjití Izraele z Egypta.

Předáronovská kněžská služba zřejmě tedy existovala v Genesis a vnímala muže jako kněze rodiny. Se skutečností „přinášení obětí“ se setkáváme ihned po pádu Adama a Evy, kdy jejich synové Kain a Ábel přinášejí oběti Hospodinu. Po potopě také Noe přinesl oběť Hospodinu na oltáři (Genesis 8:20) a Jób také obětuje za své děti (Jób 1:5). Patriarchové také zbudovali oltáře Hospodinu a obětovali.

První zmínka ale o uvedení do kněžského úřadu, se nachází ve Starém zákoně po vyjití Izraele z Egypta a ustanovení kněžství jako oficiálního úřadu v Izraeli. Exodus 28:41: „Oblékneš do toho svého bratra Árona a s ním jeho syny. Dáš jim pomazání a uvedeš je v úřad. Posvětiš je, aby mi sloužili jako kněží.“

Áronské kněžství bylo Božím opatřením pro Izrael, který sám o sobě byl od Boha vzdálen a potřeboval někoho, kdo by v jeho zastoupení před Boha předstupoval. Uvedení těchto lidí do úřadu není okrajovou zkušeností, neodehrává se ve skrytu nebo soukromí stanu, ale je to veřejný akt při bohoslužbě spojen s přinášením obětí. Jak říká Exodus 29, kněží byli obmyti, oblečeni, pomazáni, posvěceni a potom přinášeli zápalné, ohnivé a pokojné oběti pro Hospodina.

Všechny tyto detaily, které se týkají roucha kněží (Exodus 28) a jejich uvádění do úřadu (Exodus 29), jsou důležité pro Hospodina, proto je tam máme popsané. Kněží a ostatní lidé je měli přijmout, respektovat a dodržovat jako Boží nařízení. Uvedení kněží do úřadu je důležitým prvkem starozákonního obětního systému a chrámového uctívání. Bez kněze není možné mít zastoupení před Hospodinem, přinášet oběti a dojít k odpuštění. Instrukce a nařízení pro jejich oblečení, roucha, a posvěcení naprosto ukázala všem lidem, že jsou to oddělení lidé k vykonávání náboženských úkonů. Kněží měli být oddělená skupina od ostatních právě ke konání posvátných úkolů před Hospodinem v jeho chrámu. Jen kněží, kteří byli takto oddělení ke službě a splňovali všechny požadavky zákona, mohli Pánu přinášet oběti za lid. Další zmínky o oddělení kněží ke službě se nacházejí v:

- Leviticus 8-9, kde se nachází vysvěcení Árona a jeho synů. Tady se nachází pravidla pro oddělování ke službě a pro očišťování oltáře a příslušenství.
- Numeri 11:16-17, 24-25, ustanovení šedesáti starších mužů jako pomocníků Mojžíše ve službě lidu.
- Numeri 27:18-23, pověření Jozua, jako Mojžíšova následníka, na post vůdce národa.

Tyto různé texty pomáhají k vysvětlení různých současných chápání ordinace. Vysvěcení kněží se zakládala především na Božím povolání Árona a jeho synů, aby „mu sloužili jako kněží“. Exodus 28:1: „Přikaz, aby předstoupil tvůj bratr Áron a s ním jeho synové z řad Izraelců, aby mi sloužili jako kněží: Áron a Áronovi synové Nádab, Abihú, Eleazar a Ítamar.“

Kořeny „ordinace“ ve Starém zákoně a její paralely

Hebrejské slovo pro úkon, který my dnes nazýváme „ordinace“ znamená „naplnit ruce“. Kněží, při tomto slavnostním aktu, byla předána všechna odpovědnost a úkoly spojené s jejich budoucí službou; byly vloženy do jejich rukou. Platnost jejich oddělení ke službě byla potvrzená Bohem, když se jeho sláva ukázala a oheň z nebe zapálil přinesené oběti.

Dva záznamy, které zahrnují vložení rukou a které nejvíce ovlivnili pozdější praxi vykonávání ordinace v křesťansko-židovské kultuře byli: ustanovení Jozue za vůdce národa po Mojžíšovi (Numeri 27:12-23) a očišťování levitů (Lev 24). Přenos vůdcovství od Mojžíše k Jozue, byl široce přijat jako

nejjasnější starozákonní předchozí případ a budoucí model pro pozdější ordinaci jako takovou. Očišťování a zasvěcení Levitů ke službě si také zaslouží podrobný náhled. Oba tyto záznamy zahrnují Boží povolání a ustanovení lidí pro specifické úkoly.

Co vůbec znamenalo ve Starém zákoně „vložit ruku na někoho nebo na něco“? „Vkládání nebo vložení rukou se vyskytuje ve Starém zákoně okolo 25 krát v různých kontextech. Nejčastěji (18x) se používá v kontextu přinášení obětí, když kněz vloží ruku na zvíře, které má být obětováno. Vložení rukou ať jednou rukou nebo oběma nemá v Písmu jen jediný význam. Ve Starém zákoně „vložení rukou“ komunikovalo velké spektrum významů, které obsahovalo: transfer (předání), substituci (zastoupení), tak jako potvrzení legálních rozhodnutí, schválení příjemce nějakého činu, potvrzení vlastnictví, nebo utvrzení uznání či potvrzení, že někdo nebo něco bylo odděleno. (David P. Wright)“.

Vkládání rukou bylo často používáno při předávání požehnání jako např. u patriarchů (Gen 48), symbolizovalo předávání viny na určitou oběť (Lv 4:4) nebo souhlas pro trest smrti za rouhání (Lev 24:14).

Ustanovení Jozue za vůdce Izraele

Většina učenců se shoduje na tom, že když Mojžíš vložil ruce na Jozua, šlo o předávání vůdcovství z Mojžíše na Jozua. To vypadá na první pohled jako to první, o co šlo. Bylo ale předáno ještě něco při tomto aktu? Z přikázání, které Mojžíš dostal, pozorujeme, že se předalo něco navíc. Numeri 27:18-20 I řekl Hospodin Mojžíšovi: „Vezmi k sobě Jozua, syna Núnova, muže, v němž je duch, a vlož na něho ruku. Postavíš ho před kněze Eleazara i před celou pospolitost a dáš mu před jejich zraky pověření. Předáš mu díl své velebnosti, aby ho celá pospolitost synů izraelských poslouchala.“ Pověření v tomto textu znamená božskou autoritu, kterou Mojžíš dostal na hoře Sinaj. Jozue už měl Ducha Božího, ale nyní měl dostat „pověření i díl velebnosti Mojžíšovi“ aby mohl obstát v jeho budoucí službě. Deuteronomium 34:9 to shrnuje slovy: „Jozue, syn Núnův, byl naplněn duchem moudrosti. Mojžíš totiž na něho vložil své ruce. Izraelci ho poslouchali a činili, jak přikázal Hospodin Mojžíšovi.“ V tomto verši bychom neměli hledat „vůdcovskou poslušnost“, protože Jozue neměl v závěru svého života nikoho na koho by vložil ruce a předal nějakou poslušnost v autoritě a vůdcovství. Tento text ale mluví o duchu moudrosti, jenž byl Jozuovi předán na základě vložení rukou Mojžíšem. Mojžíš ovšem byl jen nástrojem, zdrojem je Hospodin. Tím, že Mojžíš vložil ruce na Jozua, veřejně označil toho, kdo má dostat tuto autoritu a moudrost jako jeho nástupce. Vložení rukou oddělilo Jozua pro zvláštní úkol a právem se na to můžeme dívat jako na určitou inauguraci, instalaci, uvedení do konkrétní služby. Samozřejmě další významy „vložení rukou“ v tomto případě byli navrženy jako: požehnání, které mu Mojžíš dal a Jozue se tak stal Mojžíšovým náhradníkem a budoucím nástupcem. Ale text jasně ukazuje, že Jozue nemohl naplno nahradit Mojžíše, který mluvil tváří v tvář s Hospodinem (Detu 34:10). Jozue si vyžádal tyto služby a duchovní vidění od Eleazara syna Áronova (Num 27:21). Vložením rukou se Jozue nestal kopií Mojžíše, ale přijal autoritu před shromážděním a moudrost od Boha k vykonávání svého úkolu -vést (duchovně i vojensky) Boží lid do zaslíbené země.

Oddělení Levitů ke službě

Co se týká oddělení a pověření Levitů ke službě (Numeri 8:5-23), oni měli za úkol pomáhat kněžím ve službě. Kromě toho významně sloužili svým soukmenovcům tím, že zastupovali jejich prvorozené, na něž měl Bůh právo. Na každou lévijskou čeleď připadla určitá specifická povinnost, která se týkala manipulace a stěhování stanu a pohyb svatých předmětů uvnitř stanu a svatyně. Rituál jejich oddělení ke službě obsahovalo nejprve očištění: pokropení vodou, oholení celého těla a vyprání roucha. Aby byli způsobilí vykonávat Hospodinovu službu, Mojžíš je přivedl před Hospodina a Izraelci na ně vkládali ruce (Numeri 8:10), přinesl oběť přídavnou a dva býky jako oběť za hřích a oběť zápalnou. Nevíme, zda na ně celý tábor Izraelců vkládal ruce nebo zda to byli zástupci všech

kmenů, každopádně Levité byli jako oběť daná Bohu za Izrael na místo prvorozených. Numeri 8:16 Budou mi odděleni z Izraelců jako dar; vzal jsem si je místo všech, kteří otvírají lůno, místo všech prvorozených mezi Izraelci.

Vložení rukou v tomto případě bylo součástí odděleného procesu, který vytvářel výjimečnou skupinu v Izraeli, jenž byla pověřená zvláštními náboženskými úkoly. Tento akt měl své kořeny v přikázání daných Mojžíšovi v exodu Izraele a vykoupení prvorozeného. Protože Levitský statut byl dědičný, tento rituál se už nikdy neopakoval.

Vysvěcení Árona a jeho synů

Úřad kněze byl klíčový ve starověkém Izraeli. Jako prostředníci mezi Bohem a komunitou lidu, vykonávali kněží životně důležité úkoly, na kterých závisel blahobyt každého člověka. Jejich povinnosti je přivedly do kontaktu s nejsvatějšími předměty, které tehdy existovaly a tedy blízko Boží přítomnosti. Leviticus 8 popisuje celý obřad vysvěcení Árona a jeho synů. Úřad kněžský byl dědičný a byl dán výhradně mužům – synům z pokolení Árona. Kněží byli vysvěcení, Levité byli oddaní Bohu.

Vysvěcení kněze jako takové, bylo aktem, který trval 7 dní (Lv 8:33) a byl doprovázen, podle Leviticus 8: omýváním, oblékáním si speciálních oblečení a příslušenství, pomazáním hlavou olejem, pokropením krví oltáře, potřením ucha, palce pravé ruky a palce pravé nohy krví, a pak následovala oběť podávání Hospodinu. Lv 8:28: „To je oběť při uvádění kněží v úřad, libá vůně, ohnivá oběť pro Hospodina.“ Potom, na znamení posvěcení kněží a jejich uvedení do úřadu, museli kněží držet sedm dní stráž Hospodinu (Lv 8:34).

Všechny zmínky o uvedení do úřadu se udály na Hospodinův pokyn a rozhodnutí. On byl tím, kdo vybral určitou skupinu lidí nebo konkrétního člověka ke službě. Oddělení ke službě se tedy udalo na jeho pokyn, přímo na jeho rozhodnutí a výběr. Není zaznamenáno, že na kněze byly vkládány ruce. Spíše čteme že Áron se svými syny vložili ruce na hlavu berana vysvěcení (Lv 8:22). Kněžským úřadem byli pověřeni, pod trestem smrti, výhradně Áronovi synové tak, jak říká Numeri 3:10 „Árona pak a jeho syny pověříš, aby střežili své kněžství. Jestliže se přiblíží někdo nepovolaný, zemře.“

I když při uvedení do úřadu Árona a jeho synů se na ně nekládaly ruce, ostatní prvky byly výjimečné, včetně zvláštního oblečení, jenž kněží měli, aby se od ostatních lišili, pomazání, a beran vysvěcení, spolu s dalšími oběťmi a krevní ceremonie byli naprosto základem této mimořádné události. Tyto rituály oddělovaly a vysvětily Árona a jeho syny pro trvalé kněžství v Izraeli.

Hlavní úlohu úřadu kněžství ve Starém zákoně je mediátorská (t.j. zprostředkující) spojení s Bohem. Právě Starý zákon se stal pro některé (Cyprian 200-258 A.D.) zdrojem pro učení, jímž v době novozákonní našli podporu a základ pro rozdělení na laiky a duchovenstvo a později transformace duchovenstva v hierarchii. Protestantská reformace odmítla však toto tvrzení, tím že zdůraznila kněžství všech věřících proti hierarchickému středověkému pohledu na vysvěcení. Martin Luther nazval všechny křesťany kněžími (1 Pet 2,9), někteří z nich jsou ordinováni k veřejné službě kázání a vyučování.

Shrnutí

Starý zákon prezentuje bohatou rozmanitost obřadů a rituálů používaných k pověření, oddělení vedoucích ke službě. Vložení rukou, pomazání olejem, udělení zvláštních oblečení, nebo speciální obětní obřady byly používány k tomu, aby uvedly vybrané lidi do různých úřadů, nebo je ustanovily ke specifickým úkolům. Kněží byli vysvěcení, Levité oddaní Hospodinu, Jozue a dalších 70 starších byli ustanoveni. Proroci prožívali božské povolání a poslání. Žádné z těchto termínů nekoresponduje precizně s křesťanskou ordinací, jak jí praktikujeme my, ale tyto rituály mohou nabídnout nějaký

základ a inspiraci.

Kněžské rituály zdůraznili jedinečnou smlouvu mezi Bohem a Izraelem a následný požadavek svatosti v Božím lidu. Tři obřady – pomazání, oblékání speciálních rouch a speciální obětní ceremonie – sloužily k vysvěcení kněží ve staré smlouvě. Tyto prvky jsou poněkud nejvíce teologicky vzdálené ve světle Nového zákona s důrazem na Ježíše Krista jako jediného dokonalého velekněze.

Koncept všeobecného kněžství, tak důležitý v baptistickém pojetí víry a praxe, také vytváří tlak s myšlenkou speciálně vybrané skupiny lidí vysvěcené za kněze. Tyto staro-zákonní rituály ve spojení s uvedením kněží do úřadu nám všem baptistům, kteří svou teologii zakládáme na všeobecném kněžství, připomíná, že svatost není alternativa, ale požadavek ode všech Božích lidí.

Baptisté a ordinace dnes

Baptisté až do dnes všeobecně praktikovali vkládání rukou při ordinačním aktu. Tato praxe má své kořeny přímo nebo nepřímo v obřadech ustanovení ve službě Jozua a Levitů. Baptisté také věří, že kandidát na ordinaci pro službu v církvi musí mít Boží povolání. Na ordinaci je podstatné Boží povolání a obdarování a jejich nedostatek nemůže nic nahradit.

Většina baptistů věří, že ordinací se potvrzuje určité povolání ke službě a Boží zmocnění Duchem svatým, aniž by to poukazovalo na větší duchovní statut než mají ostatní křesťané. Ordinance v nové smlouvě nemá oddělit Boží lid od duchovních, ale sjednotit je a v pokoře uznat Boží dary dané církvi a s radostí tyto lidi oddělit a pověřit k tomu, k čemu je už Bůh sám povolal a vybavil.

Ordinance není svatější služba než ta daná těm, kteří byli pokřtěni jako věřící. Vložení rukou s modlitbou se odvolává na Boží požehnání nad ordinovaným a ukazuje, že je Boží služebníkem Božímu lidu. Ordinance chápeme jako rozpoznání církve určitého obdarování člověka, který je pak veřejně oddělen, pověřen a ustanoven k vykonávání konkrétních úkolů v Kristově církvi.

Ordinance pro baptisty je bohoslužba vděčnosti za Boží lásku projevenou v povolání nového služebníka.

Literatura použitá:

William H. Brackney (ed.), *Baptist and Ordination: Studies Conducted by Baylor University and the Baptist General Convention of Texas*,

Macon, GA: National Association of Baptist Professors of Religion, 2003.

Nový biblický slovník, *Návrat domu*, 2009.

Ordinance - kontext NZ a praxe církve do doby reformační

Jáchym Gondáš

Vlastní termín „ordinace“ – vztahující se k specifické praxi pověření ke kněžské službě se v NZ nevyskytuje.^[1]

Svědectví novozákonních textů vykresluje zárodečnou podobu církevní organizace, tak jak se v rozmanitosti svých podob ustalovala v průběhu rané epochy církve. Vedle sebe zde stojí poměrně široká škála církevních „úřadů“ či služebních funkcí. Ve vztahu k ordinaci je potřebné se zastavit u jejich povahy a praxe spojované s jejich ustanovením.

Apoštolové – v kontextu synoptické tradice[2] je toto označení vyhrazeno pro přímé učedníky Ježíše Krista, kteří mohli osobním svěděním dosvědčit identitu živého, mrtvého a vzkříšeného Pána. S velkým důrazem na symbolický význam čísla dvanáct je pak toto označení používáno zejména (i když ne výhradně) na okruh Dvanácti.[3] Apoštolové byli povoláváni přímo Ježíšem Kristem a byla jim dána moc, ve které se stali podílníky Kristova díla vymítání zlých duchů a uzdravování.[4] Ve společenství rané církve představovali apoštolové výraznou autoritu, která ovšem nebyla uplatňována a akceptována stejnoměrně – o čemž svědčí zejména epištolní literatura. Specifickou postavou ve vztahu k apoštolství je pak Pavel, který je částí Nového zákona označován za apoštola, jinde je naopak jeho apoštolství odmítáno.[5] Navzdory tomu, že se v historii křesťanství objevují pokusy o rekonstrukci apoštolátu, a navzdory episkopálnímu pojetí apoštolské sukcese je zřejmé, že základní podmínka novozákonního apoštolství – tedy osobní svědectví života, smrti a vzkříšení Ježíše Krista, nemohla být už v dalších generacích naplněna. Proto ve své podstatě apoštolát jako „úřad“ smrti posledního z apoštolů zaniká.

Diákoni – 6. kapitola Skutků[6] apoštolských popisuje volbu a pověření sedmi diákonů. Teologické motivy spojené s touto událostí jsou bohaté, ať už se jedná o číselnou symboliku, ukazující k rozšíření díla Ježíše Krista za hranice Izraele, otázku vztahu diakonie, liturgie a zvěstování, nebo motivy misijní a martyrské. Původní poslání diákonů – tedy starat se o „službu při stolech“ je ovšem v následujícím textu jednoznačně překryto službou, která je prakticky identická s rolí apoštolů. V našem kontextu je zajímavá především konkrétní podoba ustanovení diákonů, spojující prvek volby a prvek přímluvné modlitby apoštolů spolu se vkládáním rukou. Diákoni tak představují přechodný prvek mezi apoštolskou autoritou a samosprávnou podobou místních sborů rané církve.

Úřady a služební funkce rané církve – ve společenství rané církve jednoznačně nenacházíme kněžský úřad, který by odpovídal SZ modelům chrámového a rodového kněžství. NZ texty naznačují, že pojetí kněze jako nepostradatelného prostředníka mezi člověkem a bohem bylo v rané církvi opuštěno a buď odmítnuto s odkazem na výlučnost kněžství Ježíše Krista[7], nebo nahrazeno vizí „všeobecného kněžství“.[8]

Úřady a služební funkce, které se v církvi profilovaly v průběhu prvních dvou staletí tak nenesou povahu kněžskou, ale jsou spojeny s potřebami samosprávy církve a s realizací jejích konkrétních životních projevů. Do této skupiny spadají především biskup (evpi,skopoj), prorok (profh,thj), učitel (dida,skaloj) a starší (presbu,teroj). Vesměs se jedná o úřady převzaté z předchozí synagogální praxe Izraele.

Dnešní historické bádání nám poskytuje obraz postupné stabilizace a unifikace těchto úřadů. Ještě pavlovské spisy odrážejí napětí, které nezřídka vznikalo mezi episkopy[9], reprezentujícími spíše stabilitu a kontinuitu místního sboru, a potulnými proroky a učiteli, kteří často nesli neobvyklá obdarování, ale nezřídka byli pro církev nejen přínosem, ale i ohrožením.

V případě biskupů a starších byl kladen důraz zejména na důvěryhodnost a bezúhonnost.[10] Uvedení do služby mělo nejčastěji podobu volby a následné „instalace“ s přímluvnou modlitbou, případně vkládáním rukou. Autorita biskupů byla v raném období vázána na místní společenství (které ovšem mohlo mít diasporní povahu) a byla nepřenosná. Volení starší byli potvrzováni biskupem.[11] Proroci a cestující učitelé se naopak prokazovali zejména silou svého učení, případně duchovními dary. Uvedení do služby se v jejich případě nepraktikovalo, nebo mělo podobu osobního předání z učitele na žáka.

Do křesťanské terminologie se pojem ordo dostává cca v druhém století z kontextu římského práva.[12]

Nejpozději koncem druhého století převažuje monarchický episkopát nad ostatními modely

uspořádání.

V textech církevních otců se ve druhém a třetím století objevuje myšlenka biskupské posloupnosti (Eirénaios), která má být zárukou kontinuity a čistého učení. V roce 251 Cyprianus popisuje biskupy jako tmel, prostřednictvím kterého je zaručena jednota církve. Tato myšlenka byla v praxi rozvíjena do podoby vzájemného uznávání místních biskupů a přítomností alespoň tří sousedních biskupů při aktu vysvěcení místního biskupa. V tomto období se také výrazněji prosazovala hierarchizace biskupů, podle toho, jak významnou obec spravovali – tedy proces, vedoucí postupně až k ustavení předního postavení biskupa římské obce.

Role presbyterů ustupuje do pozadí. Postupně mizelo také označení diákon, které začalo být nahrazováno slovem jáhen. Pod vlivem římské kultury získali významnější roli mužští jáhnové, kdežto ženy v postavení jáhnů byly vytěsněny do role učitelek dětí a katechetek pro ženské uchazečky o křest.[\[13\]](#)

Tento trend je pak definitivně potvrzen konstantinovským zlomem, po kterém biskupové přebírají část světských úředních pravomocí, zahrnujících soudní pravomoc a oddělují se tak definitivně od lidu jako „klérus“. Biskupská moc je posílena také monopolizací eucharistické praxe, která ve třetím století již ztrácí poslední zbytky neformální povahy, dostává pevnou liturgickou podobu a omezuje se na symbolický pokrm.

Praxe volby mizí a je nahrazena pověřováním „shora“. Díky tomuto pověření „shora“ přestává být pravomoc kněze a zejména biskupa vázána na místní společenství a je již ve většině církevně-právních otázek přenosná na jakékoli místo obecné církve.

V tomto procesu se definitivně rozděluje instalace a ordinace. Zatímco první představuje konkrétní uvedení do časně služby v místním společenství[\[14\]](#), druhá představuje akt, ve kterém je dotyčný svým nadřízeným navždy oddělen ke kněžské službě a připojen do řádu (ordo) kněží. V prvním případě se bytostně jedná o aktivitu sboru, zatímco ve druhém naopak o aktivitu kléru – aktivitu „shora“.

V polovině šestého století získala ordinační praxe výraznou ideovou bázi v díle syrského filosofa a teologa Dionýsia Areopagity. Jeho hierarchicky uspořádaný obraz universa zahrnoval také neměnnou podobu kněžského řádu, strukturovanou podle trojičního modelu do vzájemně podřízených vrstev, obdařených různou mírou božské autority a moci a tak zrcadlově odpovídající andělským hierarchiím. Vliv Areopagitova díla na dlouhá staletí zakonzervoval nejen podobu církevní organizace, ale také ospravedlňoval a stabilizoval feudální řád společnosti.

Samotná ordinační praxe – v podobě svěcení kněze – praktikovaná zvykově po celou druhou polovinu prvního tisíciletí se definitivně ustaluje (v podobě církevního práva) ve 12. století.[\[15\]](#) Teologicky vychází z konceptu apoštolské posloupnosti a dvojí povahy kněžství (kněžství všeobecného a svátostného).

Reformace pochopitelně do tohoto stavu věcí přináší nové a kritické pohledy. Relativizována je především svátostná povaha kněžství. Luterská tradice ve své podstatě dobový církevní řád neodmítla, ale podmínila jeho přijetí svobodou luterského vyznání a teologie.[\[16\]](#) K tomu ovšem nedošlo a proto byla apoštolská posloupnost v luterství přetržena a odmítnuta, jako postradatelná. Otázka legitimacy ordinační praxe je s typickou ochotou ke kompromisu nejzřetelněji tematizována v Pojednání o papežské moci a prvenství: „Jen ta jediná okolnost posléze zdvihla přehradu mezi biskupy a faráři, totiž konání ordinací. Neboť bylo ustanoveno, aby jeden biskup ordinoval duchovní víceroch místních církví. Jelikož však hodnost biskupa a pastora od sebe nejsou odděleny ve dva stupně božským právem, je patrné, že ordinace vykonaná pastorem, na půdě církve, jež mu byla

svěřena, může být podle božského práva platná.“

Takto luterská tradice odmítá nezbytnost tří hierarchických stupňů (biskup – místní farář – lid), ale zachovává hierarchii dvou stupňů (farář – lid). Stejně dělení církve na klérus a lid zachovává také tradice reformovaná, přičemž ovšem klade větší důraz na roli místních presbyterů. Nicméně myšlenka „řádu kazatelů“ je v reformaci obecně zachována.

Zásadní zlom v této věci přináší až impulsy radikální reformace...

Použitá literatura:

Řecko Český Nový zákon (Novum Testamentum Graece, Nestle-Aland, 27. vyd., Český ekumenický překlad)

Adam, A., Liturgika – Křesťanská bohoslužba a její vývoj, 2001, Praha: Vyšehrad

Berkhof, L., Dějiny dogmatu, 2003, Praha, Návrat domů

Bornkamm, G., Apoštol Pavel, 1998, Praha: Kalich

Cairns, E. E., Christianity Through the Centuries – A History of the Christian Church, 1977, Michigan: Zondervan Publishing House

Calvin, J., Instituce učení křesťanského náboženství, 1951, Praha: Komenského evangelická bohoslovecká fakulta

Calvin, J., Vzdělání ve víře – Katechismus a Vyznání víry z roku 1537, 1953, Praha: Kalich

Čtyři vyznání – Vyznání Augsburské, Bratrské, Helvetské a České, 1951, Praha: Komenského evangelická bohoslovecká fakulta

Dulles, A., Models of the Church, 1989. Dublin: Gill and Macmillan

Filipi, P., Církev a církve – Kapitoly z ekumenické eklesiologie, 2000, Brno: CDK

Filipi, P., Křesťanstvo – Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví, 2001, Brno: CDK

Filipi, P., Po ekumenickém chodníku, 2008, Praha, Knižnice studijních textů ČCE

Hardt, T. G. A., O svátosti oltářní – Kniha o luterském učení o večeři Páně, 2007, Praha: Lutherova společnost

Hazlett, I. (ed.), Rané křesťanství – Počátky a vývoj církve do roku 600, 2009, Brno: CDK

Kaňák, M., John Viklef – Život a dílo anglického Husova předchůdce, 1973, Praha: Blahoslav

Karčíková, L., Studie z patristiky a scholastiky, 1997, Praha: OIKOYMENH

Klíčová, M., Vzestup křesťanství – Dějiny prvních pěti století církve, 2009, Praha: Návrat domů

Kniha svornosti – Symbolické čili vyznavačské spisy evangelických církví Augsburské konfese, 2006, Praha: Kalich

Lohse, B., Epochy dějin dogmatu, 2003, Jihlava: Mlýn

Luther M., O klíčích Kristových, O církvi svaté - V překladu Jednoty bratrské ze 16. století, 2005, Praha: Lutherova společnost

Mackenney, R., Evropa šestnáctého století, 2001, Praha: Vyšehrad

Markschies, Ch., Mezi dvěma světy - Dějiny antického křesťanství, 2005, Praha: Vyšehrad

Migliore, D. L., Víra usilující rozumět - Úvod do křesťanské teologie, 2009, Jihlava: Mlýn

Minear, P. S., Images of the Church in the New Testament, 1960. Philadelphia: The Westminster Press

Molnár, A. (ed.), Slovem obnovená - Čtení o reformaci, 1977, Praha: Kalich

Molnár, A., Valdenští - Evropský rozměr jejich vzdoru, 1973, Praha: Kalich

Pöhlmann, H. G., Kompendium evangelické dogmatiky, 2002, Jihlava: Mlýn

Pružinský, Š., Patrológia - Úvod a počiatky patristickej literatúry I., 1990, Bratislava: CNB

Rahner, K., Vorgrimler, H., Teologický slovník, 1996, Praha: Zvon

Rapp, F., Církev a náboženský život Západu na sklonku středověku, 1996, Brno: CDK

Ratzinger, J., Církev jako společenství, 1995, Praha: Zvon

Říčan, R., Molnár, A., Dvanáct století církevních dějin, 2008, Praha: Kalich

Smolík, J., Kristus a jeho lid - Praktická eklesiologie, 1997, Praha: OIKOYMENH

Spisy apoštolských otců, 2004, Praha: Kalich

Stott, J. R. W., Zápas mladé církve - Poselství skutků apoštolských, 1999, Praha: Návrat domů

Ordinace u kontinentálních a amerických baptistů

Blahoslav Fajmon

Problematika ordinace u kontinentálních baptistů - výňatek z článku "Sources of Baptist Views on Ordination" (C. Penrose St. Amant)

Lidová hnutí většinou odmítala nejen kněžskou hierarchii, ale ordinaci samotnou. Někteří Valdenští dokonce označují kněžské řády nikoliv za svátost, ale za prokletí. Anabaptisté, kteří vytvořili jednu z prvních laických organizací v církevní historii, zrušili monopol kněží a zdůrazňovali všeobecné kněžství věřících.^[17] Paul Peachy poznamenává, že "anabaptismus vyrůstá především z neustálé obnovy skrze Ducha, která svou autoritu neodvozuje z církevních struktur, ale z působení Ducha ve společenství."^[18] Není tedy překvapivé, že většina vůdců radikální reformace, alespoň pokud víme, nebyla nikdy ordinována (např. Konrad Grebel). Podobně tomu bylo v počátcích u Hutteritů, kteří neměli žádné představené. Všichni si byli rovni ve vzájemné službě. Ne všichni anabaptisté však nahlíželi na pojetí autority stejně. Na severu Nizozemí například bývalý katolický kněz Meno Simons udělil právo křtít pouze starším. Na jihu byla autorita v rukou "bratrstva jako celku". Křty zde byly prováděny i bratry, kteří nebyli ordinováni a také o vylučování členů rozhodovalo celé shromáždění a nikoliv pouze starší.^[19]

Od počátku sedmnáctého století přisuzovali ordinaci se vzkládáním rukou starších velký význam Menonité. Thomas Helwys toto pojetí v roce 1609 odmítl nedlouho před tím, než v roce 1611 spolu s několika následovníky založil v Londýně společenství, které se tak stalo prvním baptistickou církví na anglické půdě. Helwys namítal: "pokud starší ordinují starší, odkud pak vaše "staršovství" pochází?"[20] Souzněl s ním i separatista John Smyth, který napsal: "tělo církve vlastní veškerou moc ke službě, která pochází bezprostředně od Krista." [21] O rok později pod vlivem Menonitů Smyth změnil názor a zmiňuje, že volba společenství církve je "završena staršími sboru skrze vzkládání rukou".

Helwys prosadil přesvědčení, že "služebníci jsou vybráni skrze zkoumání a volbu církve, ve které je volený členem, s půstem, modlitbou a vzkládání rukou". [22] Toto hledisko mezi baptisty převládalo do 70. let 17. století, ve kterých je uvádění do služby svěřeno "starším církve". [23] V roce 1978 vkládá Ortodoxní vyznání provedení aktu ordinace do rukou "biskupů ve stejném postavení" a povyšuje tak "asociaci jakožto instituci nad místní společenství církve". Tendence k přesunování aktu ordinace z kontextu místního sboru do rukou asociace prozrazuje vliv Menonitů.

Problematika ordinace vzbuzovala napětí. Mezi otázky, které si baptisté kladli, patřily například tyto: Odkud pramení autorita ordinace? Kým je prováděna faktická instalace do úřadu? Jsou si všichni věřící služebníci rovni, nebo je ordinací vytvořena zvláštní skupina? Rozdělují se služebníci na duchovní a laiky? Jsou některé úkony v církvi, které může provádět pouze ordinovaný služebník?

Někteří raní baptisté (např. Edmund Chillendon, který napsal knihu s názvem "Kázání bez ordinace" [24]) ordinaci zcela odmítali a byli přesvědčeni že "povolání a příležitost" jsou jedinými kritérii pro službu evangelia. Podobně radikální hledisko nacházíme i později u Charlese H. Spurgeona, který ordinaci odmítal se slovy o "vzkládání líných rukou na prázdné hlavy". Radikální reformace vyznávala "funkční extenzi všeobecného kněžství věřících, mužů i žen, kteří jsou osobními svědky Ježíše Krista skrze misii a mučednictví". [25]

Za povšimnutí také stojí skutečnost, že v rané katolické církvi třetího století byl mučedník pro víru, trestaný státní mocí automaticky ordinován. Vyznání tedy bylo ordinací. Podobná myšlenka se implicitně objevuje mezi ranými anabaptisty. Pravá "ordinace" není uskutečněna skrze formální liturgii, ale skrze závaznou cestu kříže ve slovech a skutcích.

V baptistické tradici jsou všichni křesťané posláni ke zvěstování a podílejí se tak na službě smíření (2. Kor 5:18-20). Kázání není v Novém zákoně vázáno na konkrétní úřad. Druhá Londýnská konfese (1677) zmiňuje, že „kázání Slova“ není výsadou „biskupů, nebo pastýřů“, ale týká se všech, „které církev rozpozná jako obdarované“.

Problematika ordinace u Amerických baptistů – výňatek z knihy The Baptists (W.H.Brackney), ABC-CLIO, 1994, s.50-54

Baptisté většinou rozlišovali mezi běžným členstvím a duchovní službou. [26] Lišili se však ve způsobu určování diakonů, starších, biskupů a výkonných orgánů, o sekretářích, prezidentech, misionářích a moderátorech nemluvě.

První baptisté byli přesvědčeni o tom, že pojetí duchovní služby tradičních církví je jedním z jejich nejevidentnějších prohřešků. Anglikánští duchovní byli vybíráni "prodejným" episkopátem i přesto, že jejich osobní životy a nedostatek pastoračního úsilí nebyl v souladu se službou evangelium. Presbyteriánští představení operovali s představou farností a baptisté byli přesvědčeni o tom, že svou hegemonii upevňují skrze politický a sociální nátlak. Původní pojetí baptistické služby pocházelo z řad Separatistů a bylo ovlivněno kontinentálními Anabaptisty.

Smyslem služby je podle slov První Londýnské Konfese “péče o duchovní stravu, vedení, služba a budování Kristovy církve ... podle Božího nařízení[27] a ne pro mrzký zisk”[28]. Partikulární baptisté zkoumali způsobilost pastýřů, učitelů, starších a diákonů. Generální baptisté k předešlým postům připojili také úřad biskupa a zvěstovatele, který někdy spadal vjedno. Pojem pastýř (pastor) označoval duchovního vůdce společenství, který byl zvolen místní církví na základě svého povolání, obvykle na celý život, a to až do devatenáctého století, které přineslo větší mobilitu.

V baptistické tradici byla ordinace chápána jako oficiální uznání způsobilosti kandidátů na službu, a byla spojena s požehnáním, které vyprošoval místní sbor (později asociace). Ordinace byla nicméně mezi ranými baptisty považována za kontroverzní téma. Někteří tvrdili, že “není ani jedna farnost z deseti (v Anglikánské církvi) ve kterých je jakýkoliv ordinovaný duchovní schopen kázat Krista”. Zároveň však po Anglickém venkově cirkulovalo množství schopných laických kazatelů, kteří působili bez oficiálního uznání. V padesátých letech 17. století byla mezi baptisty běžně praktikována ordinace ve smyslu zkoumání kvalifikace, doprovázená vzkládáním rukou. U Generálních baptistů na úrovni asociace, u Partikulárních baptistů v místní církvi.[29]

V období Restaurace v Británii, byli kvůli zachování svobody kázání nuceni ordinovaní Baptisté požádat o licenci, nebo certifikát, který dosvědčoval jejich uznání Anglikánskými autoritami. Tyto certifikáty byly vystavovány pro “Presbyteriány”, nebo “Independenty”, což dráždilo baptisty, jejichž služba nebyla doposud veřejně akceptována. Například John Bunyan více než jedenkrát odmítl proces certifikace, označil jej za porušení svých práv a pokračoval s kázáním i ve vězení.[30]

Baptisté v rané Americe byli také nuceni k ordinaci, která dokládala alespoň minimální společenské uznání jejich stavu. V New Englandu bylo kvůli osvobození od daní požadováno, aby byli baptističtí služebníci ordinováni místní církví a uznáni asociací. Od poloviny do konce 18. století prodělala Filadelfská Asociace posun od obnovování ordinace služebníka v každém sboru, do kterého dotyčný přišel, směrem k certifikaci, která byla platná, pokud ordinovaný neporušil přináležitost ke křesťanství, nebo k asociaci. Jedním z prvních takto certifikovaných byl David Thomas, který se v roce 1762 přestěhoval z Chester County v Pennsylvánii do Fauquier County ve Virginii, kde se stal součástí místního probuzení.[31]

Moderní baptisté uznávali prakticky pouze jeden řád služby, který nesl titul pastora, biskupa, pastýře, nebo kazatele. To odpovídá negativnímu postoji vůči církevní hierarchii a kléru, který se nezodpovídá místnímu společenství. Mezi hlavní úkoly pastýře patří kázání slova, služba svátostí (či nařízení)[32] a duchovní dohled nad společenstvím církve. Pastýři jsou obvykle členy společenství, kterým slouží, většinou ale nejsou předsedy těchto společenství. Pastýřům v jejich duchovní službě pomáhají diákoní a starší, kteří většinou ordinováni nejsou. V afro-americké baptistické tradici nese role pastýře významné postavení již z dob otroctví. Pastýř je zde mnohdy výhradním interpretem Písma, vůdcem komunity, otcovskou postavou a prorokem s nebývalou autoritou[33]. Tento model se blíží baptistickému fundamentalistickému hnutí, ve kterém je pastor výsadní autoritou a stanovuje církvi její teologický a misijní profil.

Mezi soudobými baptisty se specializace služby a ordinace rozšířila i mimo úřad pastýře. V 19. století je vnitřně uznáván post pomáhajícího pastora. V početných shromážděních následovalo uznání trvalé pozice učitelů, hudebníků a hostujících služebníků a vyvstala tak i potřeba standardů kvalifikace. Od 20. let 20. století založili baptisté školy křesťanského vzdělávání a hudby, jejichž absolventi mohli být kandidáty ordinace. Poměrně často usilovali tito specializovaní služebníci o uznání za pastory.

Na rozdíl od Kongregacionalistů neudržovali Baptisté dlouho post učitele jakožto zvláštní roli. Pravděpodobně kvůli častému zakládání nových sborů byla role vyučujících přejímána laickým vedením. Společenství církve volilo diákoný, jejichž prvotním úkolem byla příprava večere Páně a péče o chudé tak, jak o tom čteme v Novém zákoně. Starší byli někdy také voleni k tomu, aby

pomáhali pastrovi s obecnou péčí o společenství a jeho vedením, třebaže v osmnáctém století nebylo volení starších příliš v oblibě. Podle záznamů, byly kolem roku 1660 voleny do laických pozic ženy a některé, jako třeba Dorothy Hazzard z Bristolu pomáhala s vedením církve.[34]

Generální baptisté byli také v čele s ohledem na vývoj funkcí mimocírkevních služebníků, kteří byli nazýváni biskupové, dohlížitelé, nebo poslové a později "asociační", nebo "výkonní"[35] pracovníci. Nejprve (ale ne dříve než v roce 1650) byl "posel" doslova prodlouženou rukou společenství. Poslové, voleni asociacemi, nebo shromážděním, měli pravomoc kázat mimo místní společenství a posilovat tak slabé sbory, konat pastýřskou službu a obhajovat evangelium proti falešným učitelům. Thomas Grantham, významný zástupce Generálních baptistů o těchto ctěných pracovnících napsal: "Nesvěřujeme jim menší dohled, než jaký měl Timoteus a Titus ... Jejich jedinečnost je pouze částí jejich slávy (nikoliv moci) a to proto, že jsou většími služebníky, než ostatní." [36]

Přestože i mezi partikulárními baptisty se vyskytovali služebníci asociace, až do 70 let 18. století šlo spíše o výjimku. Pět let před vyhlášením nezávislosti zvolila Filadelfská Asociace evangelisty, kteří cestovali mimo oblast asociace, aby zakládali nové sbory a shromažďovali statistické údaje o existujících shromážděních. O dvě dekády později byli v Shaftesbury, Vermontu a Massachusetts pověřeni služebníci k podobnému úkolu.[37] Úspěchy těchto pracovníků vedly Home Mission Society a později státní konvence k tomu, aby poskytovaly trvalou finanční podporu sekretářům na plný úvazek, kteří měli dohlížet na finance, věnovat se pastorační práci, posilovat mdlé církve a podporovat baptistickou identitu. Ve dvacátém století mnoho baptistických skupin uznalo právoplatnost "výkonných pracovníků", kteří plnili výše zmíněné úkoly a navíc sloužili jako zaměstnanci nebo výkonní ředitelé misijních organizací, a národních kanceláří asociací.[38] Množství afro-amerických společenství užívalo pro tyto pracovníky titul „biskup“, přestože si byli zároveň vědomi toho, že tito „biskupové“ nemají teologický, nebo eklesiologický vliv, který by převyšoval úroveň místního společenství církve a konkrétních úkolů, ke kterým byli pověřeni. Je nutné přiznat, že mnoho baptistů se vyhýbá ustanovování služebníků, kteří pracují mimo prostředí vlastního místního společenství a přispívají tak k nezávislému rysu baptistického života.

V otázce kvalifikace patří vědomí Božího povolání, odpovídající osobní kvality a způsob života mezi hlavní požadavky. Později je navíc zdůrazňováno vzdělání. V sedmnáctém století bylo baptistům (a ostatním Nonkonformistům) odepřena většina možností vyššího vzdělání. Odtud také pramení význam fondu Endwarda Terrilla, který v anglickém Bristolu založil v roce 1679 první baptistickou vzdělávací instituci. V Amerických koloniích existovala do roku 1813 pouze jedna škola, která se zaměřovala na vzdělávání baptistických služebníků, a jen několik baptistů využilo možností jiných učilišť. Paradoxně i přesto, že bylo do roku 1900 založeno asi osmdesát učilišť a seminářů, většina baptistických služebníků vzdělání postrádala. Není tedy divu, že ve dvacátém století zdůrazňovali baptističtí vedoucí nutnost vzdělávání.[39]

V prvních baptistických akademiích v Anglii a Americe byl kladem důraz především na ovládnutí jazyků, historii a teologii. Až do začátku devatenáctého století byl pak bakalářský titul chápán jako známka dostatečné kompetence. Po několik desetiletí pak zápasil Andoverský model sekundárního vzdělávání s čtyřletými institucemi. Zájem o ně však projevila pouze malá část baptistů. Jedinou výjimku tvořili misionáři, které bylo snadné přesvědčit pro studium cizího jazyka a medicíny.

Žel právě v době, ve které baptistické sbory a ordinační komise začaly docenovat hodnotu vzdělání, nastaly kontroverze ohledně procesu vzdělání samotného. V 90. letech 19. století se severní baptisté stavěli s podezřením vůči progresivnímu kurikulu chigagské univerzity. Později se konzervativní baptisté kriticky vyjadřovali také k Brownově univerzitě, a seminářům v Crozeru, Rochesteru a Newtonu. Vadil jim především nedostatečný důraz na tradiční baptistické postoje vůči Písmu a státu. Kvůli těmto rozporům vznikl nový způsob vzdělávání – biblické školy, které měly nahradit tradici svobodných umění. Šlo tedy model teologických seminářů z předešlých dob. Mnoho antimodernistů

pak vidělo jako dostatečné, když jejich služebník vystudoval biblickou školu a naučil se co možná nejvíce z obsahu bible v angličtině. Historie, teologie a jazyky upadly u mnoha studentů v zapomnění.

Pokusem o nápravu této situace bylo zpřísnění podmínek ordinace, které mělo upevnit denominační identitu a zvýšit kvalitu duchovní služby. Kolem roku 1960 byly pro ordinaci u většiny baptistů hlavního proudu vyžadovány čtyři roky vysokoškolského vzdělání a seminární práce. Pokud byly pro někoho tyto podmínky nesplnitelné, mohl využít stipendijních programů, či programů se zvláštním diplomem. A protože baptisté neměli dostatek vzdělávacích institucí, vzniklo v minulé půli století přes dvacet pět nových seminářů. Přesto se stále předpokládá, že třetina až polovina kazatelů v severní a jižní Americe postrádá vysokoškolský titul, nebo nevystudovali žádný seminář.^[40] Na druhou stranu si tak baptisté udrželi nedůvěru vůči přespříliš institucionalizované formě služby a více užívají občerstvující služby laiků. Vzorem baptistické služby zůstává William Kiffin, bývalý sládek a samouk, který se stal kazatelem v nejstarším sboru partikulárních baptistů v sedmáctém století.

Shrnutí a závěr

Z historického hlediska je pojetí ordinace v baptistických kruzích problematické. Rozdíly v jednotlivých přístupech jsou způsobeny směsí teologických, historických a praktických motivů, které často splývají. Pokusme nyní se tyto jednotlivé proudy alespoň v náznacích oddělit.

Z teologického hlediska je v případě ordinace hlouběji vyjasnit její vztah ke všeobecnému kněžství věřících. Pro mnoho raných baptistů právě zásada všeobecného kněžství věřících odporovala pojetí konkrétní služby v církvi spojené se slovníkem „řádu“, který k sobě váže také terminologii „nadřazenosti“ a stojí tak vzhledem ke služebné povaze Kristova povolání v určitém napětí. Zásada všeobecného kněžství odmítá tradiční rozdělení úřadů církve na „duchovní“ a „laiky“, aniž by však zastírala rozdíly mezi jednotlivými typy služby uvnitř církve. Pokud bychom usilovali o teologicky vhodný koncept ordinace, je nutné, aby vycházel ze zásady všeobecného kněžství a nestál samostatně jako její nezávislý doplněk. V tom případě je vhodné také zvážit, zda sám pojem „ordinace“ (ve smyslu uvedení do specifického úřadu) takové pojetí umožňuje. (Dílní problematikou, která však může pomoci nahlédnout celek, je pojem „laického kazatele“ zvláště s přihlédnutím k vlastnostem, kvůli kterým přidáváme k pojmu kazatel přídatné jméno „laický“).

K teologickým otázkám pak také patří otázka zdroje ordinace, či povolání ke konkrétní službě. Z historického hlediska v této otázce panuje jednotný přístup, který lze obecně shrnout následovně: původcem povolání ke službě je Pán církve – Ježíš Kristus, a úkolem společenství církve je toto povolání rozpoznat. Koncepce ordinace se nutně věnuje především procesu recepce Božího povolání ve společenství církve, které je podstatný, nicméně s ohledem na zdroj autority povolání ke službě druhotný. Zde je také nutné položit otázku, zda „ratifikací“ Božího povolání (jak zmiňuje „Řád ordinované služby“) je rozpoznání povolání v místním sboru, nebo „ordinace“ v rámci Bratrské jednoty baptistů? V jakém vzájemném vztahu stojí tyto dva úkony? Jako variabilní se v minulosti také projevila odpověď na otázku, jaké služby se ordinace týká a jaké nikoliv – tedy zda mají být ordinováni pouze kazatelé, nebo také misijní pracovníci a podobně. I tato otázka si žádá hlubší teologické vyjasnění, které však souvisí se samotným pojetím ordinace.

Z historického hlediska je odmítnutí, resp. přijetí koncepce ordinace spojeno jednak s dobovým důrazem na odlišnost od církvi s odlišným pojetím eklesiologie, ale také se vztahem ke státní moci, která si právě skrze proces ordinace a certifikace udržovala nad církví určitou formu kontroly. Zdá se, že v naší situaci tyto dva motivy ztrácejí na důležitosti. Je nicméně dobré si být vědom toho, že s přijetím konceptu ordinace jsme se prakticky přiblížili k církevnímu zřízení církvi s odlišným pojetím eklesiologie a správy církve a zavedli jsme organizační nástroj, který byl v minulosti

mocensky zneužíván.

S ordinací souvisely také praktické důrazy – zejména důraz na vzdělání, které mělo zajišťovat určitý kvalitativní standard ordinovaných služebníků a upevňovat jejich denominační identitu. V tomto praktickém smyslu má ordinace, pokud je provedena s důsledným záměrem zkoumání teologického vzdělání ordinovaného svůj význam jako určitá forma certifikace. Nakolik je však z tohoto hlediska podobná certifikace pro rozpoznávání Božího povolání služebníků v jednotlivých sborech BJB směřodátná, je otázkou která by si zasloužila samostatné zkoumání.

Ordinace v českém baptistickém prostředí

Lydie Kucová

V kontextu českých baptistických dějin se nejstarší zmínka o ordinaci objevuje v souvislosti se zakladatelem prvního baptistického sboru v Čechách Jindřichem Novotným. Novotný byl původně kazatelem Svobodné církve reformované založené v Praze roku 1880 americkými kongregačními misionáři. Poté co se s kongregačními misionáři rozešel, rozhodl se pro křest na vyznání víry. Byl pokřtěn v únoru roku 1885 kazatelem Karlem Ondrou v baptistickém sboru v Lodži. Po svém křtu se Novotný vydal navštívit v Polsku několik sborů, z nichž jako poslední navštívil sbor v Żyrardowě. V tomto sboru byl ordinován a pověřen k založení baptistické práce v Čechách. Zároveň s ním byl pro službu kazatele v Żyrardowě ordinován August Meereis, který již v tomto sboru řadu měsíců působil.^[41] Meereis před svým příchodem do Żyrardowa působil jako kazatel baptistického sboru ve Vídni. Pro Jindřicha Novotného ordinace v Żyrardowě také nebyla jeho první ordinací. Byl již předtím ordinován za kazatele Svobodné církve. Ordinace se v případech Jindřicha Novotného a Augusta Meereise netýkala uvedení do kazatelského úřadu samotného, který oba již předtím vykonávali. Jejich ordinaci v Żyrardowě je možné rozumět tak, že byla pověřením ke konkrétní službě na konkrétním místě.

Z dochovaných archivních materiálů BJB vyplývá, že v ranních dobách českého baptistického hnutí a za rozvoje baptistických sborů v době první republiky ordinace nebyly ve sborech ničím výjimečným. Vedle Božího povolání a důrazu na osobní kvality těch, kteří se hlásili do duchovní služby, hrála při ordinaci důležitou roli teologická příprava.^[42] Kazatel nemohl být ordinován bez předchozí alespoň základní teologické průpravy, k níž od roku 1921 sloužil v Praze baptistický teologický seminář.^[43] Čeští baptisté v meziválečném období věnovali značné úsilí objasňování baptistických zásad včetně otázky všeobecného kněžství věřících.^[44] Vztah této otázky k předmětu ordinace ovšem nezkoumali a tak hlubší reflexe nad ordinací praxí od našich předků chybí. S odstupem času lze z roztroušených informací v archivu BJB o meziválečném období vystopovat věcný rozměr ordinace, jímž byl důraz kladený na osobní kvality a odbornou přípravu těch, kteří se k duchovní službě připravovali.

V období Protektorátu Čech a Moravy se ordinace v církvích, baptisty nevyjímaje, stala náchylnou ke zneužití. Jako nástroj možného zneužití otevírala dveře ke kontrole státu nad církví. František Kolátor v této souvislosti o době Protektorátu napsal, že pouze ordinovaným kazatelům bylo dovoleno konat náboženské úkony. Dále však poznamenal, že baptistické sbory byly schopny tomuto omezení čelit, neboť při jejich shromážděních se do konání bohoslužeb vedle ordinovaných kazatelů zapojovali stejnou měrou také ti, kteří ordinováni nebyli.^[45]

V době komunistického režimu v letech 1948-1989 byla koncepce ordinace ještě více zneužitelná totalitní mocí. Od roku 1953 se ordinace stala pevnou součástí ústavy BJB, v níž setrvala v různých modifikovaných podobách po celé období komunistického režimu. Ústava z roku 1953 byla schválena na konferenci, na níž došlo k odsouzení vězněných kazatelů, a silně podléhala dobovému kontextu.^[46] Ordinace v ní zakotvená se stala účinným nástrojem kontroly státu nad životem

baptistických sborů. Oproti předchozímu zřízení BJB platnému od roku 1930[47] měla tato ústava zakotvenou novou stať s názvem „Činnost duchovní“, která vymezovala kazatelskou činnost a posilovala pravomoce předsedy Ústřední rady starších (ÚRS). Ústava určovala, že kazatelem mohl být jen ten, kdo byl ordinován a měl k výkonu duchovní služby státní souhlas. Jeho ordinaci mohl vykonat pouze předseda ÚRS.

V šedesátých letech byly theologickou komisí[48] zpracovány řády BJB, které se zabývaly členstvím, úřadem v církvi, zvěstováním Slova Božího, Večeří Páně, křtem, různými shromážděními, sborovou kázní a činností ÚRS.[49] Tyto řády se rovněž dotýkaly otázky ordinace, kterou definovaly jako „úkon, kterým církev pod vedením Ducha Svatého veřejně uznává a potvrzuje, že její úd byl Bohem povolán a obdařen pro službu kazatele a ve jménu Pána Ježíše Krista vzkládáním rukou ho odděluje a pověřuje k tomuto dílu.“[50] Řády dále zdůrazňovaly všeobecný rozměr úřadu kazatele a správce sboru. Protože působnost kazatele nebyla omezena na jeden sbor, byla ordinace chápána jako uznání služby kazatele pro celou Jednotu.

V době politického uvolnění v druhé polovině šedesátých let se ústava z roku 1953 dočkala přepracování. Nová ústava, vzešlá v platnost v roce 1969, odrážela nové organizační uspořádání BJB, v němž byly ustaveny vedle Ústřední rady také Oblastní rady starších.[51] V otázce ordinace však nadále ústava ponechala pravomoc jejího vykonání v rukou předsedy ÚRS. Navíc vymezila místo konání ordinace na oblastní nebo celostátní konference BJB. Zcela novým prvkem ústavy bylo zavedení ordinací laických kazatelů a diakonů, které byly dány do pravomoci sborů.

V sedmdesátých a osmdesátých letech se ordinace stala jedním z účinných nástrojů posilování centralizačních snah uvnitř BJB. Přispělo k tomu přesunutí konání ordinací z místního sboru na půdu celostátních nebo oblastních konferencí Jednoty. Role místního sboru tak byla upozadována a do popředí se dostávala role BJB jako církve. Druhý faktor přispívající k tomu, že ordinace měla od sedmdesátých let svůj podíl na centralizačních snahách uvnitř BJB, souvisel se změnami ve vedení BJB a se skutečností, že akt vykonání ordinace nadále zůstal v pravomoci předsedy ÚRS.

Na tyto neblahé skutečnosti a další dění uvnitř BJB reagovala poslední ústava z období komunistického režimu, která vstoupila v platnost roku 1988.[52] Tato ústava již vznikala v atmosféře, ve které totalitní režim chystal poslední dech, proto bylo možné opatrně vypouštět některé články v ní zakotvené z padesátých let a v omezené míře přesouvat některé pravomoci ústředí zpět na sbory. Z této ústavy byl tak zcela vypuštěn článek o duchovní činnosti, přičemž body pojednávající o ordinaci byly značně zestručněny a přesunuty v ústavě jinam. Problematické pasáže týkající se výhradního postavení předsedy ÚRS při ordinaci kazatelů a konání ordinace jen při oblastních nebo celostátních konferencích sborů byly z ústavy zcela vypuštěny. V ústavě byl ponechán důraz na konání ordinace na požádání prvního sboru, ve kterém kazatel nastoupil, a rovněž byla zachována zmínka o ordinaci laických pracovníků na sborech. Ústřední a oblastní rady BJB dle této ústavy měly v otázce ordinace kazatelů a laických pracovníků roli pouze konzultantů a rádců.

Se změnou politického režimu v roce 1989 vyvstaly pro BJB nové impulzy k hlubšímu promýšlení hodnot baptistické tradice, které byly totalitním režimem potlačeny. Nastaly intenzivní práce na nové ústavě a dokumentech BJB. Po rozdělení Československa v roce 1992 na dva samostatné státy se také v následujícím roce rozdělila BJB na dvě jednoty, českou a slovenskou. BJB v České republice přijala v roce 1995 novou ústavu, která je dosud platnou ústavou a která již žádnou zmínku o ordinaci nezahrnuje.[53]

Po zpracování a přijetí nové ústavy komise, která na ústavě pracovala, byla pověřena prací na dalších dokumentech BJB. V roce 1996 se zabývala řádem duchovní služby původně sepsaným Petrem Mackem. Na základě tohoto textu vznikl návrh „Základu a řádu duchovní služby ve sborech

BJB“, který upřednostňoval terminologii „pověření k duchovní službě“ před terminologií „ordinace“. Sestával ze dvou částí. První část se zabývala základem duchovní služby v Písmu, v baptistické tradici a jejím posláním. Druhá část návrhu pak konkrétně popisovala řád duchovní služby. Ordinací se v tomto návrhu rozumělo pověření k duchovní službě spjaté se zvláštní odpovědností týkající se zvěsti evangelia a poslání církve. Návrh rovněž zdůrazňoval rozpoznání obdarování a teologickou přípravu služebníků povoláných do služby. Poněvadž za kvalitu duchovní služby na úrovni společenství baptistických sborů se předpokládala odpovědnost všech, návrh obsahoval zřízení Komise duchovní služby, která by napomáhala dohlížet na kvalitu a odbornou připravenost kandidátů duchovní služby napříč sbory BJB.[54]

Návrh byl zaslán kazatelům a následně sborům k připomínkování, a poté se v říjnu 1996 projednával na Radě zástupců sborů. Vedle drobných úprav textu se výraznější připomínky ze stran některých kazatelů a sborů týkaly formulací zmiňujících vedle mužů také ženy podílející se na duchovním vedení prvotní církve a jejich zastoupení v kazatelské službě v první generaci baptistů. V přepracovaném návrhu v reakci na tyto připomínky byly formulace o podílu žen na vedení rané církve i v kazatelské službě prvotních baptistů vypuštěny. Ovšem v závěrečném ustanovení řádu byl zahrnut prvek neutrality vzhledem k pohlaví. V konečné verzi přijaté Sjezdem delegátů v Ostravě v říjnu 1997 přetrval důraz na nadřazenost Božího povolání, které církev pod působením Ducha svatého u jednotlivce rozpoznává bez ohledu na to, zda se jedná o muže nebo ženu.[55]

V procesu připomínkování a projednávání původního návrhu vzneseného komisí byla postupně posílena terminologie „ordinace“ na úkor „pověření k duchovní službě“. Konečný návrh přijatý v roce 1997 nese z té příčiny název „Základ a řád ordinované služby v BJB“ oproti původnímu „Základu a řádu duchovní služby ve sborech BJB“. Další otázky při projednávání navrhovaného řádu se týkaly jiných druhů ordinací nebo role a pravomocí Komise duchovní služby. Tato komise měla zprvu v návrhu zakomponovanou detailní náplň své činnosti, včetně např. popisu, z jakých členů by měla sestávat. V konečném textu bylo pojednání týkající se komise značně zeštíhleno. Zůstala zdůrazněna její konzultativní role a role podpůrná v návaznosti na odbornou připravenost uchazečů o duchovní službu ve sborech BJB.[56]

Ordinací, tak jak ji v současné době vymezuje „Základ a řád ordinované služby v BJB“, se rozumí pověření k duchovní službě, se kterou se váže zvláštní odpovědnost spjatá s úkolem církve dostát věrnosti evangeliu. Toto pověření k duchovní službě řád spojuje s odbornou připraveností, v níž hraje roli biblické a teologické vzdělání. V neposlední řadě současný řád vnímá ordinovanou službu jako záležitost dobrého pořádku, nikoliv jako službu spojenou s výjimečným postavením nebo funkcí v církvi. V tomto ohledu je ordinace záležitostí služebnou. Je podpůrnou latí, která napomáhá společenství baptistických sborů skrze své pověřené služebníky setrvat věrným poselstvím evangelia.

[1] Vulgata používá odvozeniny slova /ordo/ nejčastěji pro zdůraznění řádu (chronologie, prostorové posloupnosti, poslušnosti vládě a řádu v rámci společenství církve). Jako označení pro „kněžskou vrstvu“ společenství se v NZ toto slovo vyskytuje pouze v textu 5. kapitoly Židům, kde volně odkazuje na Kristem překonanou praxi kněžské služby.

[2] Viz zejména celek Lukášova evangelia a knihy Skutků.

[3] Jakkoli je tento okruh v synoptické tradici rozdílně vymezen v konkrétním jmenném výčtu.

[4] Mt 10,1-15, Mk 3,13-19, Lk 6,12-16.

[5] Zejména Lukášem v knize Skutků apoštolských.

[6] Sk 6,1-7.

[7] Epištola Židům.

[8] 1 Petrova 2,9.

[9] V průběhu prvních staletí vedle sebe existoval model skupinového a monarchického episkopátu.

[10] 1 Tm 3.

[11] Tt 1,5-7.

[12] Ve kterém /ordo/ označuje sbor nebo vedoucí stav oproti lidu.

[13] Viz Hall, S. G., Církevní úřady, uctívání a křesťanský život in Hazlett, I. (ed.), Rané křesťanství – Počátky a vývoj církve do roku 600, 2009, Brno: CDK, str. 96 – 105.

[14] Které jistě může být a bylo konáno za svědecké přítomnosti zástupců jiných místních církví.

[15] Což bezprostředně souvisí s postupnou stabilizací sedmi základních katolických svátostí, která je rovněž završena ve 12. století.

[16] Viz Apologie Augsburské konfese, O řádu církve.

[17] Franklin H. Littell, *The Anabaptist View of the Church* (Boston: Starr King Press), 1958, s. 94.

[18] cit. Littell, s. 91.

[19] George Williams, *The Radical Reformation* (Philadelphia: The Westminster Press, 1962), s. 398.

[20] Thomas Helwys, cit. W. T. Whitley, *The Works of John Smyth*, Vol. 1 (London: Cambridge University Press, 1915), s. cix.

[21] John Smyth, cit. by Whitley, Vol. 2, p. 436. See *ibid.*, Vol. 1, s. cxii.

[22] *English Declaration at Amsterdam*, 21.

[23] *The Second London Confession*, xxvi.

[24] Edmund Chilienden, *Preaching Without Ordination* (London: George Wittington, 1647), s. 2-3.

[25] George Williams, *The Radical Reformation* (Philadelphia: The Westminster Press, 1962) s. xxx.

[26] „Ministry“

[27] „Ordinance“

[28] The Confessions of Faith 1644. čl. 37.

[29] Edmund Chillenden, *Preaching without Ordination* (London: George Wittington, 1647), pp. 2-3; E. B. Underbill, ed.. *Records of the Church of Christ at Warboys* (London: Haddon Brothers, 1854), s. 272.

[30] William H. Brackney, ed.. *Baptist Life and Thought, 1600-1980* (Valley Forge, PA: Judson Press, 1983), s. 77.

[31] *Ibid.*, s. 127-128.

[32] „sacraments“, “ordinances“

[33] Floyd Massey, Jr., and Samuel B. McKinney, *Church Administration in the Black Perspective* (Valley Forge, PA: Judson Press, 1976), pf. 33-39.

[34] A. S. Clement, *Great Baptist Women* (London: Carey Kingsgate, 1955), s. 9-16; a Roger Hayden, ed. *The Records of a Church of Christ in Bristol, 1640-1687* (Bristol, England: The Record Society, 1974), Book I.

[35] „Executive“

[36] Thomas Grantham, *The Successors of the Apostles or A Discourse of the Office of Messengers* (London: n.p., 1674), s. 18.

[37] Gillette, *Minutes of the Philadelphia Association*, p. 130; William H. Brackney, “Yankee Benevolence in Yorker Lands,” s. 293-309.

[38] “Role of an Executive Minister in the American Baptist Churches, USA,” práce přijata radou American Baptist Churches Regional Executive Ministers Council, Prosinec 1984.

[39] Torbet, *History of the Baptists*, p. 546-49; Albert H. Newman, *A Century of Achievement* (Philadelphia: American Baptist Publication Society, 1901), s. 322-54.

[40] Hugh Hartshorne and Milton C. Froyd, *Theological Education in the Northern Baptist Convention* (Philadelphia: Judson Press, 1945), s. 99-105.

[41] A. Meereis, *Šedesát let apoštolů* (Praha: B.J.Chelčického, 1922), str. 20-21; J. Novotný, *The Baptist Romance in the Heart of Europe* (New York: Czechoslovak Baptist Convention, 1939), str. 75-76.

[42] Příkladem v tomto ohledu je kazatel Cyril Burget, který působil od roku 1925 ve sborech BJB ve Vysokém Mýtě a v Kroměříži, nejprve jako misijní pracovník a poté jako kazatel. Ordinován byl ovšem až v roce 1930 poté, co absolvoval teologický seminář v Praze. Viz *Životopis Cyrila Burgeta*, Archiv BJB, Na Topolce 14, Praha 4.

[43] Seminář v Praze nebyl jediným vzdělávacím ústavem, ve kterém se mohli vzdělávat baptističtí kazatelé. Vzdělávali se také v Polsku, Německu a někteří pokračovali se studiem ve Spojených státech.

[44] Viz např. Králíček, V. *Vznik a zásady baptistů* (Brno: Župní svaz Sdružení mládeže Bratrské jednoty čsl. Baptistů na Moravě, 1929), Procházka, J. *Naše zásady. Pro náboženskou výchovu dospělých i mládeže ve sborích Bratrské Jednoty čs. baptistů (Chelčického)* (Lipt. Sv. Mikuláš: nákl. čas. Rozsieváč, 1930).

[45] F. Kolátor, „Baptisté v době okupace“ in M. Šimsová, *Prošli jsme v jeho síle: Evangelíci v čase druhé světové války* (Praha: Kalich, 2003), str. 209-210 (zdroj článku F. Kolátora neuveden).

[46] *Ústava Bratrské jednoty baptistů v ČSR*, 1953, Archiv BJB.

[47] *Zřízení Bratrské Jednoty Baptistů (Chelčického) v ČSR*, 1930, Archiv BJB.

[48] Původně „theologická“ dnes komise nese název „teologická“.

[49] *Řády Bratrské jednoty baptistů v Československu*, vypracovány theologickou komisí BJB (datum blíže neurčeno), Archiv BJB.

[50] *Řády Bratrské jednoty baptistů v Československu*, II. Úřad v církvi.

[51] *Ústava církve Bratrská jednota baptistů v ČSSR přijatá celostátní konferencí sborů Bratrské jednoty baptistů v Brně dne 9. května 1969*, Archiv BJB. Viz také *„Konference Bratrské jednoty baptistů v Brně 9. – 10. 5. 1969“*, *Rozsěvač* 39 (1969), str. 19-23 .

[52] *Ústava Bratrské jednoty baptistů v Československé socialistické republice* (Praha: BJB v ČSSR, 1988).

[53] *Ústava Bratrské jednoty baptistů v České republice*, 1995, přístupná na stránkách BJB (www.bjb.cz).

[54] Viz složka *Dokumenty BJB*, Archiv BJB.

[55] *Základ a řád ordinované služby*, schválený a přijatý Sjezdem delegátů BJB dne 4. října 1997, přístupný na stránkách BJB (www.bjb.cz).

[56] Viz složka *Dokumenty BJB*, Archiv BJB.